

RENEŠANČNÍ MALBY V JIŽNÍM A ZÁPADNÍM KŘÍDLE ZÁMKU V KOSTELCI NAD ČERNÝMI LESY

EVA ZÁPALKOVÁ

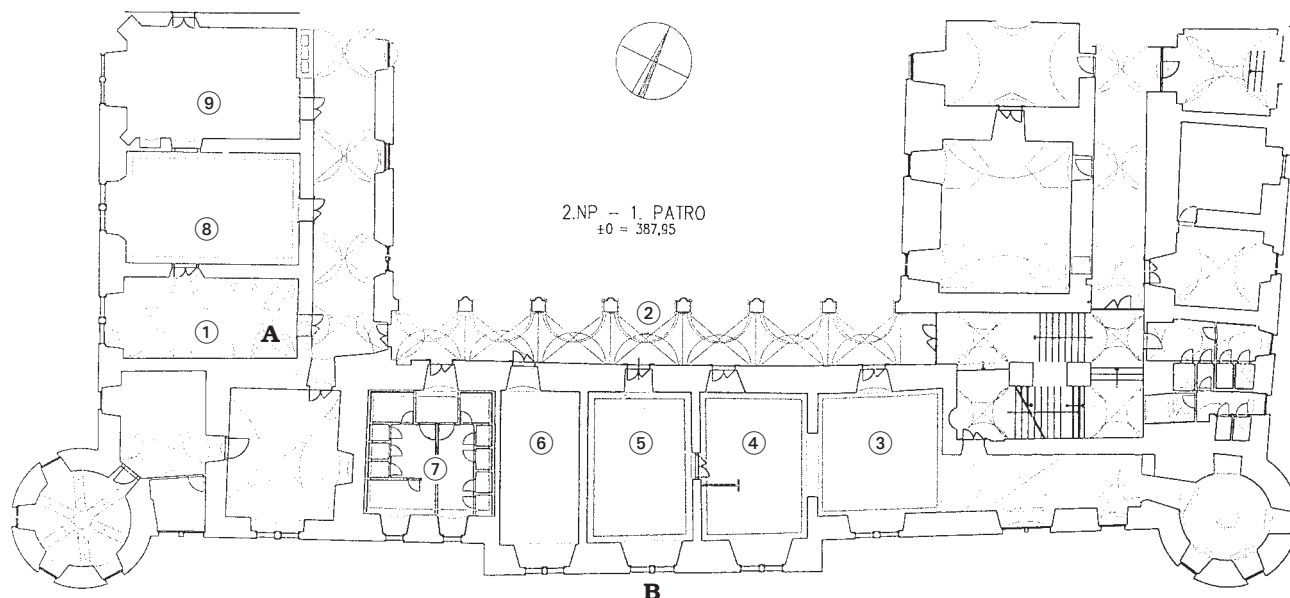
Při generální rekonstrukci jižního a západního křídla zámku v Kostelci nad Černými lesy (okres Kolín), která probíhala v letech 2000–2002, byly odhaleny renesanční nástěnné malby. Uvedme, že kostelecké malby jsou z uměleckohistorického hlediska skutečně cenným nálezem, který obohacuje naše poznatky o výzdobě interiérů (a zde i exteriérů) šlechtických sídel z doby druhé poloviny 16. a počátku 17. století, a co víc, v našem případě dokonce vedou souvislosti k produkci pražského císařského dvora.

Stavební vývoj zámku byl již několikrát podrobně publikován,¹⁾ v tomto příspěvku budeme proto pracovat spíše s historickými a stavebními daty, souvisejícími s předmětem článku. Nicméně alespoň ve stručnosti uvedme, že kostelecký zámek stojí na místě středověkého hradu a jeho dnešní čtyřkřídla dispozice je výslednicí intenzivní stavební činnosti v 16. a v první polovině 17. století. Ve druhé polovině 18. století byl objekt upraven do pozdně barokní podoby. Jak bylo naznačeno, zaměříme se právě na klíčovou renesanční fázi zámku a podhalíme jeho poměrně komplikovaný stavební vývoj v tomto období.

Nyní prezentované nálezy lze zhruba rozdělit do čtyř souborů. Nejdříve upozorníme na nález dvou fragmentů chiaroscurové malby, které byly objeveny na jižním průčelí zámku a dále v interiéru jedné z místností prvního patra západního křídla. Drobný fragment z jižního průčelí, cca

30 cm vysoký, byl nalezen při průzkumu z lešení v úrovni druhého patra a má formu ne příliš zřetelných souběžných vodorovných linií v odstínech šedé barvy. Nález obdobný, ovšem větších rozměrů a formálně zřetelnější, se objevil na jižní stěně zmíněné místnosti západního křídla (obr. 2, místnost č. 1) při odbourání novodobého komínového sopouchu. Pod odbouraným zdívkem zde byla objevena část malovaného arkádového oblouku, cca 250 cm na délku, jehož střed vyplňuje šedý pás palmetového dekoru, zevně ohraničeného okrovým a tmavě šedým pásem. Tímto ovšem nálezy v dané místnosti nekončí. Po levé straně oblouku byl dále odhalen zazděný okenní otvor, po pravé straně pak svislá spára ve výšce celé místnosti, s patrnou exteriérovou omítkou. Je tedy zřejmé, že také v případě malovaného oblouku se pravděpodobně jedná o původně exteriérovou malbu, což – jak bude uvedeno níže – mění naše poznatky o stavebním vývoji zámku.

Dovolme si proto první exkurz do historie s novými souvislostmi. Jak je všeobecně přijímáno, námi sledované jižní křídlo zámku vzniklo (asi spolu s východním) po roce 1549 jako raně renesanční přestavba vyhořelého středověkého hradu, přičemž v této podobě měl sloužit jako loviště císaře Ferdinanda I. Byl-li již tehdy opatřen exteriérovou výzdobou, pak na rozdíl od literatury byl stavbou v té době pouze jednokřídlo, eventuálně dvoukřídlo a nově je nutno klást vznik sousedního západního křídla do období po roce 1558, do období nového majitele zámku Jaroslava ze Smiřic (†1597), a zároveň přijmout skutečnost, že to byl on, kdo změnil koncepci stavby na zámek čtyřkřídlový (s nárožními věžemi).²⁾ Vrátime-li se k samotným malbám, zejména arkádového oblouku, pak z hlediska uměleckohistorického by se jednalo o poměrně ranou ukázkou fasádní renesanční malby iluzivní architektury z poloviny 16. století, navíc z dvorského okruhu. Zda lze takto zařadit také fragment z jižního průčelí, dnes pohlcený pozdně barokní fasádou, ovšem nelze rozhodnout, neboť i za Jaroslava ze Smiřic byla fasáda zámku opatřena dílčí malbou, např. iluzivními okny na severním křídle.³⁾ Ovšem opusťme nyní exteriér a věnujme pozornost ostatním nálezům.

Obr. 1: Kostelec nad Černými lesy (okres Kolín), zámek, půdorys prvního patra jižního a západního křídla s vyznačením číslováním místností (převzato z: Ing. Dušek, Projektová dokumentace zámku Kostelec nad Černými lesy, stav po rekonstrukci 2000–2002); A – nálezová situace, zbytky malované fasády, B – fragment malované výzdoby fasády.

Druhý soubor maleb, již součást interiérové výzdoby renesančního zámku, byl odhalen na klenbě loggie v prvním patře jižního křídla zámku (obr. 3, místnost č. 2). Konkrétně ve 3. až 7. poli valené klenby s lunetami byla nalezena dobře čitelná průběžná malba, přičemž hřebínky a horní okraje lunet jsou ozdobeny festonovými pásy zeleného vavřínu se stuhou a ovocem, kápě a meziklenební oblouky jsou lemovány monochromními šedými pásy s náznakem vejcovce a z rohů kápí vyrůstají snítky větviček. Na rozdíl od prvního souboru nálezů je zde určení původu nasnadě, neboť obdobný výzdobný systém se nalézá ve zdejší zámecké kapli sv. Vojtěcha a přilehlé síni. Také zde jsou hřebínky výsečí kleneb ozdobeny festonovými pásy se stuhou a ovocem, shoduje se také lemování kápí a výsečí šedými pásy s náznakem vejcovce, byť v otázce míry shodnosti je v případě kaple nutno počítat s jistou modifikací barev a tvarů vlivem restaurování v padesátých letech 20. století. Podle stavebního vývoje, ve výzdobě zakončovaných smiřicko-hazmburských erbů a také mobiliáře⁴⁾ je výstavba kaple a její vnitřní výzdoba datována do přelomu šedesátých a sedmdesátých let 16. století, což nám zároveň dovoluje říci, že i nalezená malba v prvním patře loggie pochází z téhož období, z vrcholného období zámku za Jaroslava ze Smiřic, a že se pravděpodobně také jedná o totožnou malířskou dílnu. Pro úplnost ještě dodejme, že podle předběžných sond je stejný výzdobný systém také na klenbě dru-

Obr. 3: Kostelec nad Černými lesy, zámek, loggie prvního patra jižního křídla, odhalená průběžná malba kombinující festonové pásy zeleného vavřínu se stuhou a ovocem, monochromní šedé pásy s náznakem vejcovce a snítky větviček, přelom 60. a 70. let 16. století (foto autorka).

hého patra loggie, ovšem na rozdíl od prvního patra byl zatím ponechán pod mladšími vrstvami nátěrů.

Třetí, co do rozmanitosti nejobjemnější skupinou nálezů jsou nástěnné malby, objevené v nepřístupném prostoru mezi prvním a druhým patrem jižního křídla, který vznikl při barokním snížení podhledů v prvním patře. Tedy při sanaci podlah ve druhém patře byly v pěti místnostech (místnosti č. 3, 4, 5, 6, 7) odhaleny podstropní vlysové malby, jejich bohatost zpodobněných motivů a zpracování bylo velkým překvapením. Plnobarevné krajinné a architektonické motivy s figurální a zvířecí stafáží zde byly zasazeny do rámce chiaroscurových horizontálních pásů a vertikálních pilastrů, v ně-

Obr. 2: Kostelec nad Černými lesy, zámek, první patro západního křídla, místnost č. 1, v úrovni pekované omítky nález malovaného arkádového oblouku patrně z poloviny 16. století a dále část zazděného okna (foto autorka).

kolika nejzachovalejších případech jsou v místě nasazení hlavic pilastrů dokonce patrní andělé (putti) v pozici atlantů (obr. 11), dle vynechané plochy v malbě zřejmě vynášející konzoly stropního podhledu. Zpodobněné krajinné motivy na sebe plynule navazují a pracují s bohatým námětovým a systémovým rejstříkem. Od holandských vedut s větrnými mlýny a bárkami na vodní hladině, italizujícími motivy antické architektury se soškami (obr. 4), přes bukolické scény pasoucích se stád, až k motivům domácím, zpodobňujícím venkovské kostely a opevněná města (obr. 5). A jejich působivost si nezadá ani s místy roztodivnou figurální stafáží jako jsou maškrťáci, zjevení anděla či truchlící postava na hřbitově.

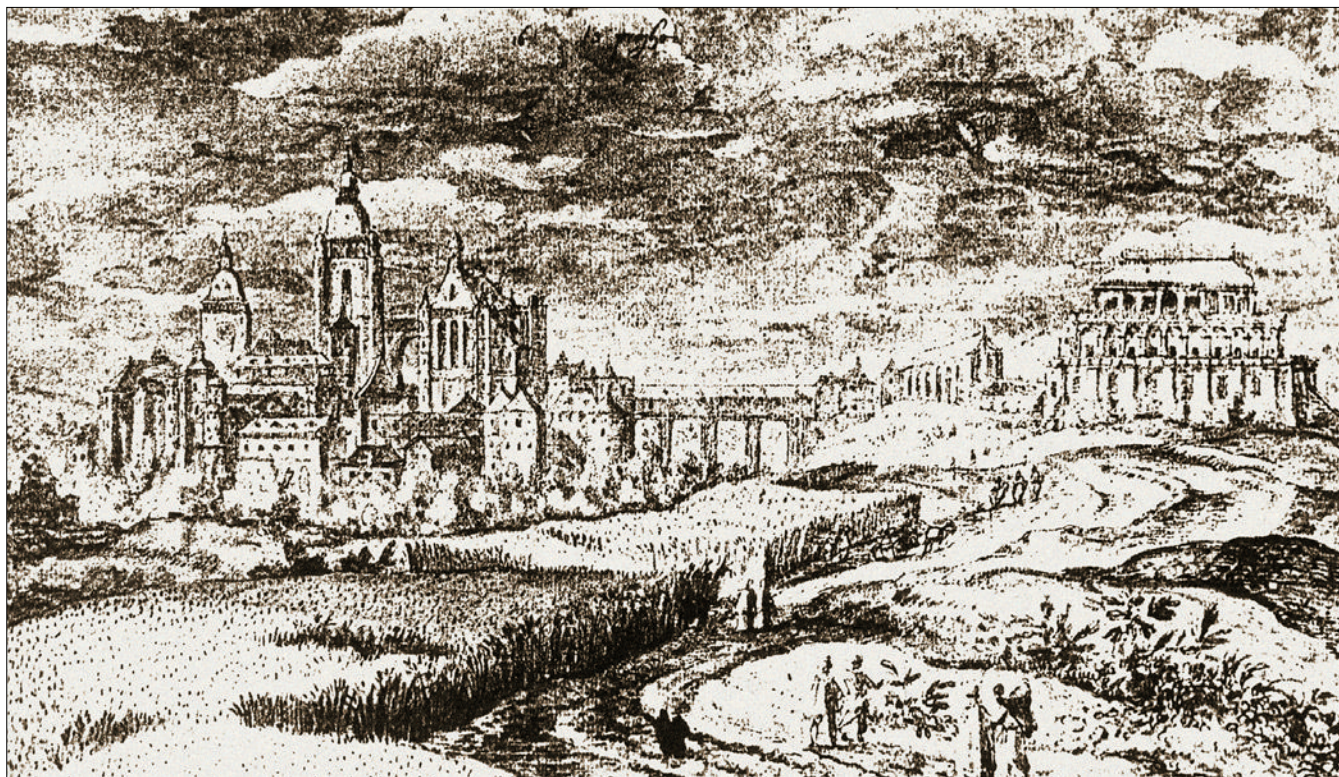
Je jisté, že tento nález nám konečně poodhrnul roušku pu-

Obr. 4: Kostelec nad Černými lesy, zámek, nepřístupný prostor mezi prvním a druhým patrem jižního křídla, podstropní vlysová malba na motiv antické architektury se sovkulturami, původně v prostoru tabulnice v prvním patře, začátek 17. století (převzato z: M. Křížek – N. Mašková, o. c. v pozn. 1).

Obr. 5: Kostelec nad Černými lesy, zámek, nepřístupný prostor mezi prvním a druhým patrem jižního křídla, místnost č. 7, podstropní vlysová malba s motivem městské architektury s branou (?) a figurální stafáží, začátek 17. století (převzato z: M. Křížek – N. Mašková, o. c. v pozn. 1).

Obr. 6: Pieter Stevens, Pražský hrad s Prašným mostem, míčovnou a Belvederem, lavírovaná perokresba, kolem roku 1604 (převzato z: E. Fučíková, o. c. v pozn. 1).

Obr. 7: Kostelec nad Černými lesy, zámek, nepřístupný prostor mezi prvním a druhým patrem jižního křídla, podstropní vlysová malba s motivem cesty, zmenšujícími se postavami a siluetou Belvederu (?), původně v prostoru tabulnice v prvním patře, začátek 17. století (převzato z: M. Křížek – N. Mašková, o. c. v pozn. 1)

Obr. 8: Kostelec nad Černými lesy, zámek, nepřístupný prostor mezi prvním a druhým patrem jižního křídla, podstropní vlysová malba s motivem cesty, zmenšujícími se postavami a siluetou Pražského hradu (?), původně v prostoru tabulnice v prvním patře, začátek 17. století (převzato z: M. Krížek – N. Mašková, o. c. v pozn. 1).

vodní nádhery interiérů, nicméně je dnes ještě možné najít klíč k jejich původu či k původu možných předloh? V tomto případě se nám snad dílem náhody naskytlo vodítko díky knize o rudolfínské kresbě.⁵⁾ Mezi ilustracemi této knihy se mimo jiné nalézají reprodukce lavírované perokresby Pražského hradu s Prašným mostem, mičovnou a Belvederem, jejímž autorem je Pieter Stevens, krajinář původem z Mecheln (obr. 6).⁶⁾ Pražský hrad je na kresbě posazen na levém horizontu, Belveder na pravém, Prašný most je jejich spojovacím prvkem. Perspektivu autor buduje kulisovitými prostorovými plány a pomáhá si motivem cesty, běžící od popředí k horizontu a na ní umístěných, do pozadí se zmenšujících postav. Jak vyplývá z textu knihy, tato kresba byla součástí rozsáhlejšího cyklu pohledů na evropská města, vzniklého po roce 1604, který byl pravděpodobně určen pro císaře Rudolfa II, v jehož službách Stevens od poloviny devadesátých let 16. století působil. Vrátime-li se zpět ke kosteleckým malbám, nelze si ve dvou zdejších a spolu sousedících výjevech nevšimnout nápadné podobnosti motivů a způsobu komponování celku jako je tomu u Stevensovy perokresby. Krajina napravo, se zmíněným výjevem truchlící postavy na hřbitově, je také budována kulisovitými prostorovými plány kopců a architektur, ale co je podstatnější, také zde se objevuje perspektivě napomáhající motiv cesty, běžící od popředí k horizontu se zmenšujícími se postavami (obr. 7). A co víc, na pravém horizontu na kopci se

vypíná solitérní stavba, v siluetě nápadně připomínající Belveder. Podobně je tomu i u vedlejší krajiny nalevo. Také zde narazíme na kulisovitost plánů, ubíhající cestu s postavami, na horizontu se pak tyčí stavba či spíše komplex budov, nápadný svými věžovými střechami, charakteristický to rys zobrazeného Pražského hradu (obr. 8). Zdá se tedy, že možnou předlohou k některým kosteleckým malbám mohla skutečně být díla z okruhu umělců pracujících pro císaře a tuto domněnku lze opřít i o dobré vztahy rodiny Smiřických s dvorem. Zmíněný Jaroslav ze Smiřic se v roce 1570 stal dvorským maršálkem, v roce 1587 dvorským hofmistrem a v jeho šlépějích šel i jeho dědic Zikmund ze Smiřic († 1608). Pokud by tedy Stevensova kresba, ať již jako originál či spíše jako předlohová kopie, sloužila jako předloha k několika epizodním kosteleckým výjevům, pak celá stylově související výzdoba interiérů v prvním patře jižního křídla vznikla po roce 1604. Jak je tedy patrné, mnohokrát citovaný pramen, urbář panství Kostelec nad Černými lesy z roku 1677, zřejmě nelhal, když se v něm v souvislosti s vnitřní výzdobou zámku hovoří o množství krajinných výjevů, které doplňovaly malované cykly na náměť Římských hrdinů, Trojské války, Triumfu řeckých a římských císařů, Sedmi divů světa, Sedmi svobodných umění či dějin rodu Smiřických. A zde se nabízí otázka, zda lze objevené malby v tomto kontextu lokalizovat přesněji. V této věci upozorníme na práci A. Nachtmannové,

kteřá vycházela z již zmíněného urbáře a dále ze tří inventářů z roku 1611, 1618 a 1621 a přiřadila k jednotlivým pokojům všech podlaží zámku jejich předpokládanou původní funkci a také možný námět výzdoby.⁷⁾ Půjdeme-li tedy postupně místnostmi prvního patra jižního křídla směrem od východu, pak nejdříve narazíme na „pokoj stříbrný – pokoj pána domu“ (místnost č. 3), „hlavní neb životní taffelstuben – tabulnici“ (místnost č. 4, 5, 6) a „pokoj s podlahou ‚z vápna litou‘ a kazetovým stropem malovaným, poetickými figurami“ (místnost č. 7). Nalezli jsme tedy výzdobu panské jídelny neboli tabulnice, v baroku rozdělené na tři pokoje, jejíž součástí byl dle autorky také kazetový strop se zlacenými soustruženými růžičkami a „malování rozdílných římských rekův a hrdin, též všelijakých erbů starožitných“, stěny pokrývaly tapety a obrazy. Dále jsme částečně odhalili výzdobu sousedního pokoje po levé straně a také výzdobu pokoje pána domu, jehož kazetový strop byl zdobený lištičkami a zlacenými růžičkami, byl postříbřený a vymalovaný vojenskými scénami a jeho stěny byly potaženy koberci a obrazy. Zde k malované výzdobě ještě dodejme, že součástí nálezu tu byl také motiv, který ještě nebyl zmíněn a od ostatních se liší. V jednom poli výzdoby zde byla zachycena hlava šlechtičny v krezlíku, jejíž konkrétní rysy sice již byly setřeny, nic-

Obr. 9: Kostelec nad Černými lesy, zámek, nepřístupný prostor mezi prvním a druhým patrem jižního křídla, podstropní vlysová malba s motivem šlechtičny v krezlíku, původně v pokoji pána domu v prvním patře, začátek 17. století (převzato z: M. Krížek – N. Mašková, o. c. v pozn. 1).

méně naskytá se otázka, zda snad nebyla součástí výmalby rodinných předků, zmíněných dějin rodu Smiřických (obr. 9).

Otázka asi zůstane zatím bez odpovědi, věnujme se proto poslednímu souboru nálezů. Opět při sanaci podlah, tentokrát dvou místností (místnost č. 8, 9) ve druhém patře západního křídla, se pod podlahovými trámy opět objevil prostor, původně náležející k prvnímu patru a s ním i podstropní vlysové malby, tentokrát však jednoduššího dekorativního rázu a v provedení šedého chiaroscuro. Malba v podobě kresebné rustiky běží doko- la místnostmi a vždy uprostřed jižní stěny je obohacena o motiv dvou volut (místnost č. 8) a ovocného zátiší (obr. 10, místnost č. 9), jak napovídají vynechaná místa v ploše motivů a kapsy po uchycení podhledu, byly tyto pravděpodobně také kompozičně spjaté s konzolami stropního podhledu. V tomto případě je zařazení nálezu poněkud obtížnější, neboť jeho vypovídací schopnost a pomocné historické souvislosti nejsou tak jednoznačné jako u nálezů předešlých. Jak již bylo řečeno, spodní časovou hranicí pro vznik těchto maleb je výstavba západního křídla, tedy šedesátá, nejpozději sedmdesátá léta 16. století, ovšem zkušenost z předchozího souboru a formální stránka nás nabádá k obezřetnosti a možnosti

Obr. 10: Kostelec nad Černými lesy, zámek, nepřístupný prostor mezi prvním a druhým patrem západního křídla, motiv ovocného zátiší podstropní výmalby s vynechanou plochou pro předpokládanou konzolu stropního podhledu (foto autorka).

i pozdější datace. Dle názoru A. Nachtmannové se zde jednalo o „pokoj s kazetovým stropem malovaným výjevy z trojské války“ (místnost č. 8) a „pokoj s kazetovým stropem s malbami sedmi divů světa“ (místnost č. 9). Z uvedeného je patrné, že nalezené malby skutečně obohatily naše znalosti o vývoji kosteleckého zámku. V jeho raně renesanční podobě byl jedno či dvoukřídým objektem, jehož fasáda byla opatřena malovanou architekturou, bohužel nelze již přesně rekonstruovat, v jakém rozsahu a konkrétním systému. V sedmdesátých letech 16. století, to již byla koncepce změněna na zámek čtyřkřídý, zde působila malířská dílna, která vyzdobila kapli sv. Vojtěcha a loggii jižního křídla dekorativními motivy ovocných festonů. Na přelomu 16. a 17. století pak byly některé reprezentativní pokoje prvního patra opatřeny náročnou výzdobou, která kombinovala nástěnnou krajinomalbu s tapetami, koberci a obrazy, místy to celé vsazené do rámce malovaného pilastrového řádu, vrcholícího kazetovým stropem. Kostecký zámek tedy představuje jakousi knihu útržků různých renesančních výzdobných systémů a malířských rukopisů, v případě vlysových krajinných výjevů svou kvalitou vysoce přesahující region, nehledě na možný původ použitých předloh. Pro úplnost je třeba ještě dodat, že drobné fragmenty interiérových maleb jižního křídla byly nalezeny také v prostoru půdy. Původně byly součástí výzdoby místností druhého patra a osudným se jim stalo vyzdvižení nového barokního krovu, při němž bylo sníženo obvodové a částečně vnitřní zdivo zámku.

POZNÁMKY

- 1) Použitá literatura: E. Fučíková, Rudolfská kresba, Praha 1986; K. Hrdinář – V. Klíma, Kronika města Kostelec nad Černými lesy, Kostelec nad Černými lesy 1912; J. Krčálková, Renesanční nástěnná malba v Čechách a na Moravě, in: Dějiny českého výtvarného umění II/1, Praha 1989, s. 63–92; M. Krížek – N. Mašková, Konzervace fragmentů podstropních malovaných vlysů v jižním křídle zámku v Kostelci nad Černými lesy, restaurátorská zpráva, 2001 (uloženo v archivu NPÚ ÚOPSC); L. Lancinger – M. Heroutová – M. Vilímková, Kostelec nad Černými lesy, zámek a zámecký kostel, SHP, 1981 (uloženo v archivu NPÚ ÚOPSC); M. Lejsková-Matyášová, Zámek v Kostelci nad Černými lesy ve světle urbáře z roku 1677, in: Umění č. 4, 1956, s. 322–337; A. Nachtmannová, Kostelec nad Černými lesy v éře Smiřických, Průzkumy památek X/2, 2003, s. 87–101; A. Podlaha, Soupis archeologický a místo-

Obr. 11: Kostelec nad Černými lesy, zámek, nepřístupný prostor mezi prvním a druhým patrem jižního křídla, místnost č. 7, podstropní vlysová malba anděla (putta) v pozici atlanta, iluzivně vynášejícího předpokládanou konzolu stropního podhledu, začátek 17. století (převzato z: M. Krížek – N. Mašková, o. c. v pozn. 1).

pisný v politickém okrese Český Brod, Praha 1907; C. a J. Rakušanovi, K dějinám panství Kostelec nad Černými lesy, in: Sborník vědeckého lesnického ústavu VŠZ v Praze, 1965, s. 375–396; A. Sedláček, Místopisný slovník historický, Praha 1909; A. Sedláček, Hrady, zámky a tvrze české, díl XV., Praha 1927; F. Šimáček – J. Veselý, Průvodce Černokosteckem, Kostelec nad Černými lesy 1937; A. N. Vlasák, Kostelec nad Černými lesy, in: Památky, díl V., sešit 8, Praha 1863, s. 346–353.

- 2) V první obsáhlejší studii na toto téma, v článku: M. Lejsková-Matyášová, o. c. v pozn. 1, je úvaha, že stavba západního křídla byla zahájena ještě za vlastnictví královské komory a ostatní literatura tento názor akceptovala.
- 3) A. Nachtmannová, o. c. v pozn. 1, s. 90.
- 4) Hlavní oltář kaple je datován letopočtem 1568, v dolní části střední výplně intarzovaných dveří kaple je datace 1573.
- 5) E. Fučíková, o. c. v pozn. 1.
- 6) Originál perokresby je uložen v Muzeu hlavního města Prahy, inv. č. 31207.
- 7) A. Nachtmannová, o. c. v pozn. 1, s. 93–96.

DIE RENAISSANCEGEMÄLDE IM SÜD- UND WESTFLÜGEL DES SCHLOSSES IN KOSTELEČ NAD ČERNÝMI LESY

Während der 2000-2002 unternommenen Generalinstandsetzung des südlichen und westlichen Flügels des Schlosses in Kostelec nad Černými Lesy (Schwarz-Kosteletz, Bezirk Kolín) hatte man Renaissance-Wandgemälde festgestellt, die unsere Kenntnis der Schlossentwicklung im 16. und am Anfang des 17. Jahrhunderts wesentlich bereicherten. Der Befund lässt sich wohl in vier Ensembles teilen, von denen das erste einen Fund von zwei Chiaroscuromalereifragmenten enthält. Das kleinere von ihnen, ca. 30 cm hoch, wurde an der Südfassade des Schlosses festgestellt, das zweite ca. 250 cm lange, einen Arkadenbogen darstellende legte man im Inneren eines der Räume vom ersten Obergeschoss des Westflügels. Aus der Analyse der bauhistorischen Zusammenhänge des Gebäudes kam es heraus, es handle sich in beiden Fällen offenbar um die gemalte Architektur, und bei dem Arkadenbogen geht es sogar um Veranschaulichung der Frührenaissance-Illusivarchitekturmalerei gegen Mitte des 16. Jahrhunderts, darüber hinaus aus dem Hofumkreis.

Das zweite Gemäldeensemble legte man am Gewölbe der Loggia im ersten Obergeschoss des Südflügels des Schlosses frei. Das Stichkappengewölbe dekorierten Frucht- und Grünlorbeergehängebänder mit Bändchen, monochrome graue Bänder mit Andeutung von Eierstab und Zweigen. Mit Rücksicht zur Tatsache, dass ein ähnliches Dekorationssystem sich in der Schlosskapelle des hl. Adalbert und dem anliegenden Flur befindet, lässt sich auch die Ausschmückung der Loggia übereinstimmend um die Wende der sechziger und siebziger Jahre des 16. Jahrhunderts datieren. Das dritte, seine Mannigfaltigkeit betreffend umfangreichste Ensemble bilden die während der Fußbodensanierung im unzugänglichen Raum zwischen dem ersten und zweiten Obergeschoss des Südflügels festgestellten Wandgemälde. Die Deckenfriesgemälde stellen Landschafts- und Architektur motive mit der figuralen und Tierstaffage im Rahmen der horizontalen Chiaroscurobänder und vertikalen Pilaster dar, an Stelle der Pilasterkapitelle mit deutlichen Engeln (Putti) in der Atlantenposition, die die Deckenkonsolen illusiv tragen. Bei der Suche nach ihrem Ursprung, bzw. nach dem Ursprung ihrer möglichen Vorlagen, erschien ein Leitfaden in einer lavierten Federzeichnung aus der Zeit um 1604 von Pieter Stevens, einem aus Mecheln herkömmlichen Landschaftsmaler. Sie zeigt die Prager Burg mit der Staubbrücke, dem Ballhaus und dem Lustschlößchen Belvedere, und bei tieferer Erforschung ließ sich eine auffallende Übereinstimmung der Motive und Kompositionsweise des Ganzen mit zwei benachbarten Landschaftsbildern in Kostelec nicht übersehen. Das vierte Gemäldeensemble wurde ebenfalls bei der Fußbodensanierung im unzugänglichen Zwischenraum des Westflügels zwischen dem 1. und dem 2. Obergeschoss, in diesem Fall handelte es sich um dekorative Deckenfriesgemälde im Chiaroscuro grauen Tons. Die zeichnerische Buckelquaderung läuft die Räume herum, an zwei Stellen um ein Motiv von zwei Voluten und einem Stilleben bereichert. Die erfolgten Funde ermöglichten uns die Kenntnis des Gebäudes selbst und auch die der Renaissancemalerei in Böhmen um weitere Beispiele zu erweitern. Davon kommt es heraus, das ein- oder zweiflügelige Frührenaissancegebäude des Schlosses Kostelec wäre mit gemalter Architektur ausgestattet gewesen; in den siebziger Jahren des 16. Jahrhunderts hatte da eine Malerwerkstatt gewirkt, die die Hl.-Adalbertskapelle und die Südflügelloggia ausgeschmückt hatte, und um die Wende des 16. und 17. Jahrhunderts wurden, auch dank der von A. Nachtmannová in ihrem Beitrag veröffentlichten Erkenntnisse mehrere Repräsentativgemächer des ersten Obergeschosses mit einer anspruchsvollen Ausschmückung versehen, die das Landschaftswandgemälde mit Tapeten kombinierte, das Ganze örtlich im Rahmen des gemalten Pilasterordens eingefasst, der mit einer Kassettendecke gipfelte.

ABBILDUNGEN

Abb. 1: Kostelec nad Černými lesy (Bez. Kolín), Schloss. Erstes Obergeschoss, Grundriss mit Zimmernummerierung (übernommen aus: Ing. Dušek, Projektdokumentation des Schlosses Kostelec nad Černými Lesy, Zustand nach der Rekonstruktion, 2000-2002).

Abb. 2: Kostelec nad Černými lesy, Schloss. Westflügel, erstes Obergeschoss, Raum Nr. 1, Fund eines gemalten Arkadenbogenlaufs vermutlich aus der Mitte des 16. Jahrhunderts in der Höhe des aufgehauenen Putzes und Teil eines zugemauerten Fensters (Foto Autorin).

Abb. 3: Kostelec nad Černými lesy, Schloss. Südflügel, Loggia im 1. Obergeschoss, freigelegtes durchlaufendes Gemälde – Kombination der Frucht- und Grünlorbeergehängebänder mit Bändchen, monochrome graue Bänder mit Andeutung vom Eierstab und Zweigen, Wende der 60. und 70. Jahre des 16. Jahrhunderts (Foto Autorin).

Abb. 4: Kostelec nad Černými lesy, Schloss. Südflügel, unzugänglicher Zwischenraum zwischen dem 1. und 2. Obergeschoss, gemalter Deckenfries mit Motiven antiker Architektur mit Skulpturen, ursprünglich im Tafelsaal im ersten Obergeschoss, Anfang des 17. Jahrhunderts (übernommen aus: M. Krížek – N. Mašková, zitiert in der Anm. 1).

Abb. 5: Kostelec nad Černými lesy, Schloss. Südflügel, Raum Nr. 7, unzugänglicher Zwischenraum zwischen dem 1. und 2. Obergeschoss, Deckenfriesgemälde mit Motiv der Stadtarchitektur mit einem Tor(?) und der figuralen Staffage, Anfang des 17. Jahrhunderts (übernommen aus: M. Krížek – N. Mašková, s. Anm. 1).

Abb. 6: Pieter Stevens, Prager Burg mit der Staubbrücke, dem Ballhaus und dem Lustschlößchen Belvedere, lavierte Federzeichnung, um 1604 (übernommen aus: E. Fučíková, zitiert in der Anm. 1).

Abb. 7: Kostelec nad Černými lesy, Schloss. Südflügel, unzugänglicher Zwischenraum zwischen dem 1. und 2. Obergeschoss, Deckenfriesgemälde, Motiv eines Weges mit kleiner werdenden Figuren in der Ferne und der Silhouette vom Lustschlößchen Belvedere(?), ursprünglich im Tafelsaal im ersten Obergeschoss, Anfang des 17. Jahrhunderts (übernommen aus: M. Krížek – N. Mašková, s. Anm. 1).

Abb. 8: Kostelec nad Černými lesy, Schloss. Südflügel, unzugänglicher Zwischenraum zwischen dem 1. und 2. Obergeschoss, Deckenfriesgemälde, Motiv eines Weges mit kleiner werdenden Figuren in der Ferne und der Silhouette der Prager Burg(?), ursprünglich im Tafelsaal im ersten Obergeschoss, Anfang des 17. Jahrhunderts (übernommen aus: M. Krížek – N. Mašková, s. Anm. 1).

Abb. 9: Kostelec nad Černými lesy, Schloss. Südflügel, unzugänglicher Zwischenraum zwischen dem 1. und 2. Obergeschoss, Deckenfriesgemälde, Motiv einer adeligen Dame mit Halskrause, ursprünglich im Gemach des Schlossherrn im ersten Obergeschoss, Anfang des 17. Jahrhunderts (übernommen aus: M. Krížek – N. Mašková, s. Anm. 1).

Abb. 10: Kostelec nad Černými lesy, Schloss. Westflügel, unzugänglicher Zwischenraum zwischen dem 1. und 2. Obergeschoss, Deckenfriesgemälde, Motiv eines Stillebens mit Früchten, freigelassene Fläche für die vorausgesetzte Deckenkonsole (Foto Autorin).

Abb. 11: Kostelec nad Černými lesy, Schloss. Südflügel, Raum Nr. 7, unzugänglicher Zwischenraum zwischen dem 1. und 2. Obergeschoss, Deckenfriesgemälde, Engel (Putto) in der Position eines Atlanten, der illusiv eine vorausgesetzte Deckenkonsole trägt, Anfang des 17. Jahrhunderts (übernommen aus: M. Krížek – N. Mašková, s. Anm. 1).

(Übersetzung J. Noll)